

En liten betraktning på godt og vondt fra Cuba

Forfatter: **Amund Garfors**, Ankenes. *Publisert 21. februar 2010.*

Nitti sjømil med hav og sterk strøm. Et smalt belte av karibisk blått hav er alt som separerer to helt forskjellige verdener fra hverandre. Cuba og USA. Denne strekningen på 167 km med hav er nesten blitt omgjort til ei skyttergrav, en barrikade, et usynlig gjerde av piggråd eller et høyspentgjerde. Ja ei slags demarkasjonslinje mellom to helt forskjellige system. To system og to konsept som nesten ikke kan sammenlignes. Det er ingen tvil om hvor jeg trives best. Kanskje akkurat det skal jeg la ligge. For å sammenligne disse to system, dets fordeler og bakdeler er ingen enkel oppgave. Men en ting er sikkert: Skulle jeg måttet velge i hvilke av de to land jeg skulle bo resten av mitt liv, da hadde jeg valgt Cuba!

Ja, det er så mange ting som virrer oppe i hodet etter 3-4 uker på Cuba, at en veit knapt hvordan en skal begynne sin lille beretning. Men en ting som i alle fall er sikkert: Dersom du er lei av livet, deprimert, går med tunge tanker, har sett og opplevd det meste eller synes livet er blitt for "kjipt", da skal du sette deg på flyet til Cuba! For kubanerne er et heldig og et herlig folk. Og hvorfor det, tenker du kanskje? Er ikke Cuba ufritt, kommunistisk og med en elendig økonomi? Jo, det stemmer det, men de får nemlig ha landet sitt i fred. Både for innvandring av muslimer og ikke minst for amerikansk påvirkning av denne merkelige og eventyrlige øya som jeg aldri blir lei av. Og her er tungsinnet og bekymringene plutselig borte. For her skinner sola og mange av de problemer som vi har i disse kapitalistiske land, det slipper de unna her. Her har de nok med livet som det er, og det daglige for å få noe å spise. Her kommer det ingen regninger i posten. Og heller ingen begjæring om tvangsauksjon eller inkasso! Her snakkes kun et språk: Spansk/kubansk og ferdig med det. Kan du ikke språket, da er du nesten hjelpeløs og kan nesten bare reise heim igjen. Kriminaliteten er så å si fraværende, og som turist har du i alle fall ingenting å frykte. Voldtekter og overfall på kvinner er fraværende. Narkotika og tung kriminalitet er et fremmedord. Du ser ikke en eneste narkoman virre rundt i narkorus slik du ser på hundrevis av i Oslo. Fulle folk har jeg enda ikke sett på Cuba, selv om de selger store kvanta av egen produksjon til folket. Men de har nok av politi, og de har et våkent blick over hva som skjer. Dersom du ser tre uniformerte politifolk så vil det være seks sivilkledd politimenn/kvinner i samme området.

Skoleelevene har uniformer og de forskjellige fargene på uniformene forteller om hvilke trinn de ligger på. Ungdommene blir fulgt opp av myndighetene hele tiden. De marsjerer og trener og danser i langfriminuttet. En blir virkelig imponert over den oppfølgingen disse ungdommene får på alle nivå. Kultur og musikk er viktig for de unge, og en må bare bøye seg, og innse at Cuba har kommet mye lengre på mange måter når det gjelder undervisning og skoler enn hva Norge noen gang vil komme i nærheten av!

Og jeg henstiller til undervisningsminister Kristin Halvorsen om å lære litt fra sine politiske brødre og søstre på Cuba. For her har de t.o.m. undervisning av matematikk på TV både morgen og kveld. Her lærer man geografi, naturfag og fysikk via TV-skjermen! Jo, de har også flere såpeoperaer som "Frustrerte fruer" og andre amerikanske serier, men noen kanaler sender opplysende program som folk kan lære noe av. Og ikke bare alt dette fordummende og nedbrytende, ikke minst all den krimmen og annen dritt som vi ser her i Europa og i USA.

Aldri har jeg opplevd slike lave temperaturer i Havana som denne gangen. Gatene var tomme for folk, og dama som skulle møte meg på flyplassen var ikke der. Alle holdt seg inne i sine skrøpelige hus og prøvde å holde et minimum av varme. For nordavinden stå rett inn mot byen og bølgene utafor den store bølgebryteren Malecon gikk kvite og slo innover den 6 felts breie gata. Fuktigheta var skyhøy. Og når da temperaturen bare ligger på 7-8 grader, da kjennes det kaldt selv for en nordmann. Ja så kaldt var det at 20 mennesker frøs i hjel bare i Havana, den første natta jeg lå der.

Humpet innover fra flyplassen i gammel russisk Lada. Sjåføren hete Antonio og så ut som hvilke som helst nordmann. Han hadde trukket finnlandshetta over hodet og jeg så knapt hans blå øyner. Han fraus så han rista. Trafikken var så liten at han kunne holde god fart. Men halvparten av eksosen kom inn gjennom den opprusta dørken, så her var det bare å holde vinduene åpne for ikke å bli kvalt av eksos fra dårlig bensin. Prisen på den turen var 20 CUC, ei hel månedslønn for en kubaner. Vi hadde avtalt pris på forhånd, men taksometeret slo han ikke på før vi var kjørt halvveis. På den måten kunne han putte minst 10 slike fristende convertible dollar i egen lomme. Og snyte den kubanske staten for penger de så sårt trenger for å holde dette landet i drift. Men dessverre, her må de fleste bruke uortodokse metoder for å skaffe seg fremmed valuta. For å leve på den offisielle lønna, det er så å si helt umulig.

Og da, endelig framme på hotellet, der satt dama og venta på alle sine gaver som hun hadde bestilt via internett. Men ikke nok med det, for mora var der også, sammen med sin unge nye samboer. Også de skulle ha sitt. Så her var det bare å åpne baggen. Ja, det blei som en forsinket julekveld med nissen fra Norge i hovedrollen. Det blei trangt på det lille rommet, og glad var jeg for at Fidel hadde gitt makta til broren Raul. For Raul Castro hadde nemlig innført en ny lov om at en kunne ta med seg dama på hotellrommet, uten å vise vigselfattest i resepsjonen. Ellers hadde trolig også jeg frosset i hjel på det iskalde rommet den natta. For på Cuba, der er det ingen dyne, ja knapt et filtteppe å oppdrive. Og her på dette rommet var det bare et tynt laken å ha over seg. Og på den andre dagen da jeg våkna, da bestemte jeg meg for å forlate dette skrøpelige hotellet. Jeg hadde sett nyhetene og de forferdelige reportasjene fra Port au Prince hvor hele byen hadde rast sammen. Jeg måtte bare si det til dama: At hadde det vært Havana som hadde fått den smellen der, da hadde også hele denne byen som har en bygningsmasse av bare eldre bygninger, og som ikke er vedlikeholdt i det hele tatt, på over 50 år - helt sikkert fått den samme skjebne som Port-au-Prince. Og den byen kjente jeg svært så godt fra alle de årene i cruisefarten. Første gang jeg satte min fot på land der på Haiti var i januar 1970 da jeg var telegrafist om bord på NAL sitt passasjerskip "Bergensfjord"

Husker så godt da jeg kom om bord igjen, og skipslegen som var en god kamerat av meg ville ha rapport. Da husker jeg godt at jeg fortalte ham at jeg aldri noen gang hadde vært på et sted nærmere det en kunne kalle helvete på denne jord, enn akkurat Port-au-Prince. For verre elendighet tror jeg knapt kunne eksistere på den nordlige og vestlige halvkule. Den gangen var det den berykta og brutale Papa Doc som regjerte i det palasset som nå lå i ruiner. Seinere tok sønnen, den forhatte og lite intelligente Baby Doc over styringen. Og alt gikk bare fra vondt til verre. Ja så galt blei det at rederiet som jeg da seilte i, Kloster Cruise, (Norwegian Caribbean Lines), de bestemte å innstille alle seilingene dit. Og nå, akkurat nesten på dagen 40 år etter, så sitter jeg altså på naboøya Cuba og ser dette forferdelige som har hendt i den byen, og som jeg var like kjent i som Narvik. Det var noen forferdelige sener, og kubanske TV sendte uavbrutt fra dette skrekkens og dødens inferno. Sjøl hadde Cuba sendt av gårde flere hundre hjelpearbeidere, leger og medisinsk personell. En kunne se alle disse kubanerne som jobbet desperat for å berge liv, mens vi fikk se amerikanske soldater og UN-

tropper væpnet til tennene for å holde massen i sjakk. Og når jeg hører rockegruppen Backman-Turner Overdrive spille låten "You Aint't seen Nothing yet", da går tankene mine alltid til Port-au-Prince og Haiti. Det var som det lå i kortene at her ville det før eller seinere skje en katastrofe. Og slik skulle det altså gå til slutt...

Ja, det er merkelig det der, at jo verre et folk har det, jo verre vil det som regel bli, og det fikk i alle fall disse utarma stakkars menneskene erfare.

Som sagt så forlot jeg hotellet og flytta heim til dama og "svigermor," samboer, tante, bestemor, to hunder, 3 katter, kaniner, kanarifugler og gullfisker. Og kåken, et murbygg fra 40-tallet var fiksa opp siden sist. Nytt bad, kjøkken, nytt innbo med TV og aircondition, alt betalt av julenissen fra Norge. Men eie det, nei det gjør de ikke. Kåken eies av den kubanske staten, og alt som er lagt ned av penger og arbeid går automatisk over til denne stat. For her eier du knapt nåla i veggen! Og her satt jeg da, og hørte på skravlinga til disse kjerringene, bjeffende bikkjer, kaklende høns og haner som gol til alle tider og ikke minst når en skulle sove. Høy musikk fra naboen, støy fra biler uten lydpotter, bråk fra motorsykler og et menneskelig spetakkel av en annen verden. Og ikke hadde jeg lov av myndighetene å bo privat, uten å være registrert. På Cuba må en enten bo på hotell eller hos private som er registrert for slikt. Myndighetene følger godt med og har sine angivere i alle gater og områder. Så jeg fant fort ut at her skulle jeg ikke bo. Ikke bare fordi jeg var redd for at myndighetene skulle komme og banke på, men mest for at jeg ville ha ro og fred noen dager. Så vi fant oss en såkalt Casa Particular. Det er altså å bo hos private, hus eller leilighet. Jeg var så heldig å finne noe rett over Hotel Habana Libre. Noen kraftige solide murbygg som russerne hadde etterlatt seg da de forlot øya på 90-tallet. Rett over gata lå det største hotellet i Havana og før revolusjonen hete det Havana Hilton og var eid av den amerikanske hotellkjeden Hilton. Her hadde Castro sin første base og sine regjeringskontorer i begynnelsen og i tiden etter revolusjonen i 1959. Og her hang det mange bilder fra den gangen da Fidel var ung og i sine velmaktsdager.

Mange er det som tror at kommuniststyret snart er over på Cuba. Men de som tror det, de tar nok feil. For alle sier at de vil se Cuba mens kommunistene enda har makta. Men de har ingenting å frykte. De tror visst de vil gå glipp av noe ved at de ikke reiser med en gang og før det kommer til et systemskifte, men det er ingen fare for det. For Fidels bror Raul vil helt sikkert klare å sikre kontinuiteten. Så de har et hav av tid. Kanskje enda 50 år til? Ikke for at jeg er så glad i kommunister, men å få bort dette systemet som er så innarbeidet og som de fleste kubanere alltid har levd med, det vil være en formidabel oppgave. Og det må komme helt naturlig, uten borgerkrig eller lignende.

Nei, noe slikt blir det neppe. For den vanlige kubaner er et godt og fredelig menneske som ikke vil lage noe trøbbel. De er stillferdige og er blitt vant til å vente på det meste. Men å vente på en revolusjon, det er nok forgiveves. Men de venter gjerne på en buss som kanskje kommer, og den er full. Så venter de utafør banken for å veksle sine penger. Og de venter i en lang kø for å kjøpe seg ei pølse med brød eller en iskrem. Dette er folk som ikke blir sint for å måtte stå i lang kø. Men de er disiplinerte og rolige, og tar det som det er. For de fleste har aldri sett noe annet. Ja, de er vennlige og gode mennesker som bare ønsker å leve i fred og la dagene komme og gå uten de store forandringer. Politikk skyr de i alle fall som pesten, men Che er en populær kar som de alle er glad i. Men ingen snakker om Castro eller nevner hans navn. Og det har sine grunner. Heller ikke hans bror er det noen som snakker om. For på Cuba merker man bare roen. Det fraværende stresset gjør godt

for kropp og sjel. Og her har alle mer enn nok av tid. Her er de rik på helt andre ting enn det vi ser på som rikdom i vårt land. Her har alle venner og her sitter ingen aleine og føler seg til overs. Kanskje det er fra Cuba at Arbeiderpartiet har hentet sitt slagord "Alle skal med" fra, for her i dette landet er virkelig alle med! Her lider de ikke av ensomhet og tomhet som nå er blitt som en folkesykdom i de rike vestlige land.

Og for dem som enda ikke har satt sine bein på Cuba, så er det bare en ting å si: Reis dit og kos deg. Dette er ikke som å reise til Kanariøyene. Men for å få fullgodt opphold bør man være klar over at det kreves at man er interessert i landet og folket. Ikke minst det som er der og som tidligere har vært der. Og da kan jo stikkordet for mange være gamle amerikanske biler. Et sant Mekka for bilentusiaster som elsker slike gamle biler som kan være både 60 og 70 år gamle.

Jo, for min del liker jeg meg best i hovedstaden og jeg anbefaler å stoppe der noen dager. Men det er mange mindre byer som er svært så hyggelig å komme til, og mye interessant å se er det nesten overalt. Men som sagt så synes jeg ingen steder kommer opp mot Havana. Men glem det om du kommer dit for å shoppe eller spise eksklusiv mat. Da har man nok kommet til feil land. Som regel går jeg ned 1 kilo pr. uke, så Cuba kan anbefales til folk som vil slanke seg fort.

Men du verden du verden, denne hovedstaden har virkelig en særpreget stemning, og den suger deg fast. For på mange måter kan man si at å komme til Havana, det er som å reise med en tidsmaskin. Det er som å skru tiden tilbake mange år. Ikke bare til 50/60-tallet men også hundrevis av år. For her ser vi enda kanonene som de brukte mot sjørøverne som stadig var ute etter å røve gullet og sølvet som spanjolene skulle frakte østover og heimover. Gull og sølv som de sjøl hadde røvet og kriget til seg. Og alt dette kan en enda se rester av. Ikke minst på alle de flotte museum de har i denne byen.

Og en by med mer kontraster enn Havana, det har jeg aldri opplevd. For ikke å snakke om musikken, spillegleden, dansen, livsutfoldelsen og det å leve i øyeblikket...

Det morsomste jeg vet er å gå rundt omkring i Havana å betrakte alt det merkelige en kan oppleve på noen timer. En dag traff jeg en gamling som hadde spilt i en årrekke i den verdenskjente gruppa Buenavista Social Club. Han spilte både saksofon og trompet. Han hadde reist jorda rundt mange ganger og han viste meg bilder fra sin glanstid da han var kjendis på Cuba og verden var hans. Han snakket veldig godt engelsk og var veldig stolt av det. Ja han ba meg heim til seg og der hadde han hundrevis av bilder han ville vise fram. Men dessverre så måtte jeg avslå, for dama hadde andre planer...

Jeg kunne gå en hel dag rundt omkring i hovedstaden Havana som har 3mill. innbyggere, og jeg registrerte ikke en eneste hijab eller en eneste kvinne som var tildekket på noen som helst måte. Ikke så jeg hverken somaliere, afghanere eller pakistanere, og asylsøker er et fremmedord på den øya. Nei, hit til denne øya kommer de aldri. For her står ingen rik stat klar med penger, klær, matfat og husrom. Tvert i mot, her er intet å hente for slike. Kommer en til Cuba uten papirer, da er det kun fengsel og uttransportering som gjelder!

På en 8 timers vandring rundt omkring i Havana vil du oppleve like mye der som du gjennomlever på 8 måneder i Narvik. Dette er ingen overdrivelse. For på Cuba lever menneskene. Men sin musikk og med sine eggende rytmer så er det som man levner til. Mens her i dette kalde landet hvor vi knapt ser på hverandre og er heldig dersom kassadama på Rema sier hei, så er kanskje den dagen redda? Tror ikke det er å overdrive og påstå at i dette kalde landet, i alle fall om vinteren, da er det bare eksistens og overlevelse det går på her. La gå at strømmen på Cuba forsvinner noen timer, vanntrykket blir til en tynn stråle, toalettet er gått tett og at papir mangler. Men slikt er bare bagateller. Smilet og galskapen ligger alltid på lur, og selv om en kan bli irritert over manglende gatelys, store hull i vei og fortau, biler som spyr ut svart eksos og gjør det vondt å puste, så er det bare til å le av. For her på Cuba hadde nok mer enn halve bilparken blitt avskiltet på flekken, dersom norsk biltilsyn og EU-kontroll skulle gjelde. Men slike lover gjelder ikke her. En bil er en bil bare den kan rulle. Teknisk kontroll er et fremmedord her.

Vognkort eksisterer kanskje ikke, for her gjør du akkurat som du vil med bilen. Hvilke dekkdimensjon, motortype eller lasteevne hefter ikke her. For her kjører alle biler, uansett årsmodell, bare hjul og motor går rundt. Stadig møter en på folk som står bøyd over en bil med panseret oppe. Her kan godt en amerikansk Chevrolet 1952-modell kjøre rundt med en firesylindret dieselmotor, fabrikkert i Romania. Disse kubanerne må være verdens beste bilmekanikere, for det finnes ikke et teknisk problem som de ikke klarer å løse. Og det t.o.m. når landet er boikottet av de fleste andre land i verden, Norge medregnet. Hvorfor kan vi ikke selge Cuba noen skipslaster med skikkelig olje så de slipper denne svovelholdige olja som de må klare seg med? For det lukter svovel over hele Havana der de raffinerer denne dårlige olja som de sjøl finner på nordkysten av øya. Men de har jo fortsatt Hugo Chaves i Venezuela som forsyner dem med brukbar olje, i bytte mot leger og lærere.

Ja, for leger og lærere har de mer enn nok av. Og det er ikke uvanlig at drosjesjåføren er utdannet lege. Men han foretrekker å kjøre taxi mot å jobbe for småpenger på et hospital. Alle som klarer å komme seg inn i turistnæringen er svært så heldig, for her kan man tjene penger som vanlige kubanere bare kan drømme om. Dersom en har vært så heldig å komme inn i denne næringen, da er man berget og har dermed muligheter til å kjøpe varer som andre bare kan drømme om. For uten tilgang på de fristende såkalte konvertible pengene som vi turister veksler til oss, enten fra dollar eller Euro, så blir det en helt annen hverdag for folk flest. Har man konvertible peso i lomma, da kan en handle vestlige varer på de spesielle butikkene som har varer de fleste kubanere aldri får tilgang på.

For her er månedslønna i norske penger mellom 100 til 120 kroner eller 15-20 konvertible peso. Det rekker ikke langt i et land hvor alt er dyrt. Ganske utrolig at det egentlig fungerer for disse menneskene som har så lite å rutte med. Og en dag testa jeg ut tinga litt. For en bussbillett betalte jeg 1 peso, ca 25 øre. En kinobillett kosta meg 2 peso, og et kilo hvitløk kosta meg 3 peso, ca. 75 øre. Og kinolokalet var mye bedre enn det vi har i Narvik. Mens filmen var amerikansk med Brad Pitt i hovedrollen.

Og når husleia er gratis og strømmen koster 1/2 øre pr kw/t, telefon er gratis og kommunen ikke skal ha fem øre hos deg i kommunale avgifter, ja da kan en kanskje leve på ei slik lønn? Men det verste er maten. Den er dyr. Og derfor spiser folk mye billige pølser og brød på gata, og drikker billig softdrinks og cola. Men slikt går utover ut over vekta. Overvektige er i hopetall, og dette vil bli et stort helseproblem for landet. Men heldigvis klarer de å holde sine unge borte fra tobakken. En ser sjelden

unge mennesker røyke, selv om Cuba produserer både tobakk og ikke minst de berømte sigarene fra Havana.

En kan ikke skrive fra Cuba uten å nevne El Comandante, selve Fidel Castro som satt ved makta på denne øya i 50 år. Ingen tvil om at denne mannen er en fascinerende og intelligent person. Og han er svært godt orientert om hva som foregår i verden. Han tenker alltid det beste for sitt folk, om det er helse, utdanning eller bare å holde dette landet gående med de små resursene de har til rådighet. Det er svært sterke bånd mellom Fidel og folket. Og alle lytter til ham når han er på radio eller TV. Han er som en far for dem alle. Og som de stoler på vil ordne opp i alle deres problemer. De er utrolig lojale mot ham, og de fleste kubanere er oppriktig glad i Fidel Castro. At han vil gå inn i verdenshistorien som en av de viktigste og merkeligste politikere i verden, det er det ingen tvil om. En revolusjonerende leder som sammen med sine kamerater klarte å jage den forhatte diktator Batista på dør, og som kjempet mot ei korrumpert regjering sammen med den legendariske krigshelten Che Guevara. Helt utrolig at en mann som Castro, som ikke hadde noe militærerfaring, men var derimot advokat, kunne klare å holde stand i to år. Mot en hær væpnet til tennene. Uten mat, våpen og ammunisjon, og oppe i de utilgjengelige fjella i Sierra Maestra. De var konstant på flukt fra regjeringssoldatene og med en stadig voksende gjeng av geriljasoldater som slo seg sammen med disse rebellene. Der de dro opp og ned bratte stier, full av leire og stein, og hvor de krysset elver og skoger, og med stadig trefninger med soldater lojale med regjeringsstyrkene til Batista. Men til slutt kunne de endelig i 1959 triumferende marsjere inn i Havana, og overta styret etter den korruperte og store mafiavennen Fulgencio Batista som USA hadde holdt sin hånd over i en årrekke.

Og nå, i disse tider, når USA er helt på knærne med et astronomisk underskudd på sin handelsballanse og en gjeld som de aldri vil klare med, hvor verdens finanskrisen så vidt har begynt, og som er på langt nær er over. Da er jeg ikke et sekund i tvil om hvilke land som vil klare seg best i den krisen vi nå går i møte. Kubanerne er vant å klare seg med svært så lite, improvisere og ta tinga på sparket. Men stakkars de vestlige land som er blitt så altfor godt vant, og som har en befolkning som alltid bare har sett velstand og fått det de har pekt på. Her vil vi ha utrolig mye å lære av kubanerne som har levd spartansk og enkelt i alle år. De vil klare seg atskillig bedre enn oss dersom vi skulle få en verdensomspennende depresjon og en økonomisk nedgang. Når en ser land som Hellas, Italia, Frankrike, England, Tyskland, Spania og Portugal som er konkurs eller på konkursens rand, da kan kubanerne bare le til det hele. For på Cuba har de aldri kunnet leve over evne slik vi nå ser land etter land innafor EU har gjort.

Kanskje også disse kapitalistiske land trenger sin revolusjon? Tiden vil vise om det var Castro eller finansakrobatene i Europa, Japan og USA som hadde rett!